

Asia: VN/27997/2023

Lausuntopyyntö Kansallisesta ruokastrategiasta 2040

Luku 3.1: Reiluus ja kannattavuus

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.1: Kannattavuus ja reiluus

-

Strateginen tavoite 1: Arvonlisä jakautuu aiempaa tasaisemmin ruokaketjussa

Huomioita ja havaintoja

Toimiva ruokaklusteri, monipuolinen alkutuotanto ja nouseva jatkojalostuskapasiteetti, olemassa oleva ruokamatkailustrategia, ja eteenpäin suuntaava ala ovat alkutuotantorikkaiden maakuntien vahvuuksia ja voivat olla sitä vielä isommassakin roolissa. Tämä kansallinen ruokastrategia tuo oikeita sisältöjä ja inspiroi maakunnalliseen ruokastrategiatyöhön, jonka hahmotteluun on hyvä aika nyt, linjassa Suomen kansallisen ruokastrategian kanssa.

Strateginen tavoite 2: Ruokavienti ja kansainvälinen kilpailukyky kasvaa

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 3: Ruoka-ala on houkutteleva ja reilu

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 4: Tuotantoeläinten hyvinvointi lisääntyy ja lisää väliotsikko

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 5: Reilu datatalous luo arvoa ruokajärjestelmään

Huomioita ja havaintoja

Tulisi kiinnittää erityistä huomiota kuluttajansuojaan, mikäli yritykset keräävät dataa yhä enemmän (yksityisyyden suojaaminen, avoimuus: mihin dataa hyödynnetään ja miten?).

Luku 3.2: Huoltovarmuus

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.2: Huoltovarmuus

Luonnontuotteilla, kuten marjoilla, sienillä, riistalla, yrteillä ja muilla luonnonantimilla, on merkittävä rooli huoltovarmuuden ja yhteiskunnan resilienssin vahvistamisessa. Niiden hyödyntäminen voi täydentää elintarvikehuoltoa kriisitilanteissa ja samalla tukea paikallistaloutta sekä lisätä ihmisten omavaraisuutta ja sosiaalista kestävyyttä. Luonnosta saatava ravinto ei ole vain henkistä hyvinvointia lisäävä resurssi, vaan myös käytännön turva poikkeusoloissa. Nuorempien sukupolvien kiinnostus luonnon hyödyntämiseen, keruutaitoihin ja perinteiseen tietoon on ratkaisevaa.

Strateginen tavoite 1: Riskienhallinta vahvistuu ruokajärjestelmässä

Huomioita ja havaintoja

Sään ääri-ilmiöihin varautuminen, tämä on hyvä ja tarpeellinen sekä nopeasti paikallisesti vaikuttava tavoite, joka on myös Etelä-Savon tulevassa maakuntaohjelmassa. Samoin alueellinen näkökulma, monipuolisuus, hajautettu energiantuotanto - erittäin hyviä tavoitteita.

Hajautetun energiatuotannon olisi myös syytä olla varautunut, esimerkiksi että tuulivoimala-alueet voisivat toimia oman alueensa energiatuotantona, vaikka toisessa osassa verkkoa olisi häiriö. Varautuminen koskee kaikkia tasoja ja toimia ja koulutusta tarvitaan viljelijöistä kotitalouksien varautumiseen asti. Tukipolitiikka on tärkeää, jotta ruoantuottajat löytävät monipuolisia elannon lähteitä. Elanto tulee useista tulonlähteistä ja tätä pitää voida kannustaa. Käytännössä suuruuden ja tehokkuuden tarina on ollut määräävä ja esimerkiksi luomutuotannon taloudellinen hyöty on vähentynyt ja muut edut eivät ole nousseet vastaavasti. Erittäin kannatettavaa, mikäli tämä ruokastrategia osaltaan kääntää suuntaa. Etelä-Savo on palkittu EU luomualueena ja se on maakunnan vahvuus.

Strateginen tavoite 2: Ruuantuotannon jatkuvuus turvataan

Huomioita ja havaintoja

Ymmärrämmekö riittävästi ruokajärjestelmän osana kriittistä infrastruktuuria? Miten käytännössä alueellisia vahvuuksia hyödynnettäisiin? Etelä-Savon on saanut luomumaakuntatunnustuksen, luomu voidaan tunnistaa erityisesti jatkuvuutta lisäävänä ja alueellisena vahvuutena.

Ruokaa voidaan tuottaa muuallakin kuin maaseudulla, joten olisiko syytä tunnistaa erilaiset ruoantuotantoalueet, ruokaketjut ja ruokaverkostot? Se parantaisi varautumista ja voisi vahvistaa verkostoa, mikäli tunnistetaan "heikoin lenkki" eli esimerkiksi kannattavuuden reunalla kamppaileva

tuottaja? Heillä ei ole resurssia panostaa esimerkiksi luomuun siirtymiseen tai hiiliviljelyyn, varsinkin jos entistä parempi elanto on silti erittäin epävarmaa.

Strateginen tavoite 3: Tuotantopanosten omavaraisuusaste nousee

Huomioita ja havaintoja

-

Luku 3.3: Luonnon kantokyky

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.3. luonnon kantokyky

-

Strateginen tavoite 1: Ruokaketjun ilmastovaikutukset vähentyvät

Huomioita ja havaintoja

Erittäin hyvä ja kannatettava tavoite ja keinotkin ovat tiedossa. Hyväksyttävyyden saamiseksi ilmastoviisaat menetelmät esimerkiksi turvepelloilla täytyy huomioida tuissa tai hinnoissa - ja lisäksi tarvitaan jatkuvaa viestintää ja koulutusta ruokaketjun eri vaiheisiin. Jos tavoitteessa kuitenkin onnistutaan, sillä on paljon hyviä vaikutuksia biokiertoalouteen, fossiilisista lannoitteista ja polttoaineista riippuvuuden vähentämiseen, jopa ihmisten terveyteen ja esimerkiksi mikromuovin vähentämiseen ruuassamme.

Strateginen tavoite 2: Luonnon monimuotoisuus lisääntyy ja luonnontila paranee

Huomioita ja havaintoja

Erittäin kannatettava tavoite ja tavoite limittyy muiden tämän ohjelman tavoitteiden kanssa. Siksi kannattaakin tunnistaa ja keskittyä monihyötyisiin toimiin, jotka hyödyttävät montaa tavoitetta samanaikaisesti, kuten esimerkiksi luomutuotanto hyödyttää ilmasto-, luonnon monimuotoisuus-, arvonalisä- ja riskienhallinnan tavoitteita. Ruoan tuottajien ja jalostajien täytyy kuitenkin saada elanto toimistaan, joten käytännössä tavoitteiden tulee linkkautua myös yhteiseen maatalouspolitiikkaan eli tukipolitiikkaan. Onneksi yhteinen tukipolitiikka on myös ohjaamassa kestävämpiin suuntiin, mutta se toki koskettaa vain tuottajaosuutta ruokaketjussa ja -ekosysteemissä.

Strateginen tavoite 3: Ravinnepäästöt vähentyvät ja peltojen vesitalous paranee

Huomioita ja havaintoja

Tähän liittyy myös tavoite ilmastonmuutokseen sopeutumisesta sekä ilmastonmuutoksen hillinnästä; ruokaketjussa on syytä varautua erittäin kuiviin ja helteisiin ja toisaalta erittäin sateisiin ajanjaksoihin. Myös rankkasateet rankkenevat. Rehevöityneet vesistöt ovat ilmastopäästöjen lähde.

Tuottajatasolla tietoisuus mahdollisesta kastelutarpeesta ja siihen tarvittavista välineistä on tärkeää. Rantametsät ovat erittäin tärkeitä ja ne pitäisi jättää rauhaan metsätaloudessa ja peltojen

järvenpuolella pitäisi myös olla valunnan pysäyttävä kasvillisuusvyöhyke. Turvepellot ovat kaksipiippuinen asia etenkin niiden ilmastopäästöjen takia, mutta ne on hyvä tunnistaa vesien ja ravinnevalumienkin kannalta.

Luku 3.4: Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.4. Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Ruoka on osa kulttuuria, identiteettiä ja perintöä. Ruoan valmistamiseen ja tarjoamiseen liittyy sosiaalista ja kulttuurista merkitystä. Reseptit ja ruokaperinteet toimivat keinona siirtää tietoa sukupolvelta toiselle. Matkailijalle paikalliseen ruokakulttuuriin tutustuminen ja sen perinteisiin osallistuminen on yksi parhaista tavoista syventää ymmärrystä ja rikastuttaa kokemusta. Fyysisen hyvinvoinnin lisäksi tulisi huomioida tunnehyödyt, joita mm. yhdessä syöminen tai ruoan valmistaminen tuottaa. Lähiruokaelämykset on tunnistettu Etelä-Savossa merkittäväksi matkailun lumovoimatekijäksi. Kansallisen tason toimia ruokamatkailun edistämiseksi on käynnissä, ja niiden pitkäjänteisyys on turvattava.

Strateginen tavoite 1: Kotimaisten elintarvikkeiden käyttö lisääntyy ja ymmärrys ruokajärjestelmästä vahvistuu

Huomioita ja havaintoja

Uudet ravitsemussuositukset tukevat kasvispainotteisuutta ja kasviproteiinin käyttöä. Tuontisoijaa pitää korvata kotimaisilla vaihtoehdoilla. Härkäpapu sopii I-II ja paikoin III-viljelyvyöhykkeille, joten Etelä-Savo on sopivaa viljelyaluetta jo tämänhetkisessä ilmastossa.

Strateginen tavoite 2: Mahdollisuus terveelliseen ruokaan lisääntyy

Huomioita ja havaintoja

Kalatalous voi parhaimmillaan tuoda ruokasuositusten mukaisia ravinnollisia ja samalla elinvoimaan liittyviä ratkaisuja. Kalatalouden arvoketju tulee ratkaista siten, että se on kannattavaa. Kalastajien määrän väheneminen ja toisaalta yksittäisen yrityskapasiteetin kasvu johtaa siihen, että ala on hyvin haavoittuvainen ja omistajanvaihdosten tila voi tulla kriittisen vaikeaksi, jos taloudellisen selviämisen mekanismeja ei ole erikseen huomioitu.

Strateginen tavoite 3: Ruoka on osa rikasta ja elävää ruokakulttuuria

Huomioita ja havaintoja

Ruoka-alan vahvuudet sisältävät kestävän ja vastuullisen ruoantuotannon, puhtauden, lähiraaka-aineet ja kaiken tämän yhdistymisen korkean tason elintarvikkeiden ja palveluiden kaupallistamiseksi. Ruokamatkailun ja – kulttuurin toimijat yhdistyvät monissa eri yhteistyön tahoissa. Tämä on Suomen iso lisäarvo ja toivomme sen arvon esilletuomisen olevan osa opetussuunnitelmia, viestintää ja vaikuttamista.

Strateginen tavoite 4: Yhteisöllisyys ruuan ympärillä kasvaa ja vahvistaa hyvinvointia

Huomioita ja havaintoja

-

Luku 4: Kehitettävät valmiudet

Huomioita ja havaintoja lukuun 4 Kehitettävät valmiudet

Kappaleessa mainitaan mm. sääntelykehikko ja innovaatioiden edistäminen. Ruoantuotannon sääntelyyn ja innovaatioihin ja niiden edistämiseen liittyvissä tavoitteissa on hyvä tunnistaa pitkään jatkunut nykytilanne, jossa maaseutu- ja muut yritystuet, innovaatorahoitukset jne ovat vahvasti erillään. Jatkossa se saattaa olla melko keinotekoisia ruoantuottajien muuttuessa entistä enemmän tavallisten yritysten kaltaiseksi, tavoitellessa vientiä ja arvonlisää ja toteuttaessaan esimerkiksi kiertotalouden (digitaalisia) liiketoimintamalleja.

Muuta kommentoitavaa

Muita huomioita strategiasta.

Kiitos, että kansallinen ruokastrategia ottaa rohkean kannan huoltovarmuuden ja reilun kotimaisen ruoantuotannon puolesta ja ikään kuin ottaa kantaa vallitsevaa suuruutta ja tehokkuutta korostavan tarinan sijaan. Ruoan tuotannossa ja jalostamisessakin on ollut vallalla pitkään "suuruuden harha", jonka aika on osin tullut päätökseen. Suuruuden harha maataloudessa ja ruoantuotannossa viittaa ajatukseen, että suurempi tuotanto tai suurempi tilakoko olisi automaattisesti tehokkaampaa, kannattavampaa tai kestävämpää. Tämä harha voi johtaa yksipuoliseen ajatteluun, jossa pienimuotoiset, paikalliset tai monimuotoiset tuotantotavat jäävät väheksytyiksi, vaikka niillä voi olla merkittäviä etuja ja joustavuutta.

Etelä-Savon maakuntaliitto Kirjaamo
Etelä-Savon maakuntaliitto